

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.

ФІЛОЛОГІЯ

SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT.

PHILOLOGY

Випуск 1 (19), 2026

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

Редакційна колегія

Семеніст Іван Васильович, доктор філологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та стратегічного розвитку, Київський національний університет будівництва і архітектури (головний редактор)

Акімова Аліна Олександрівна, доктор філософії, доцент, доцент кафедри іноземної філології та перекладу, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Бахов Іван Степанович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Гнезділова Ярослава Володимирівна, доктор філологічних наук, професор, учений секретар університету, Київський національний лінгвістичний університет

Курбанова Ольга Сергіївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології та перекладу, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Лазер-Паньків Олесь Василівна, доктор філософії, доцент, доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Левко Олександр Вадимович, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Мойсенко Ірина Павлівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології, Київський національний лінгвістичний університет

Таценко Наталія Віталіївна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов та лінгводидактики, Сумський державний університет

Холод Олександр Михайлович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри політології та журналістики, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Abjalova Manzura, DSc, Professor, Associate Professor of the Department of Theoretical and Applied Linguistics, Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoia, Uzbekistan

Kyuchuk Huseyin, Doctor of Education, Professor, Professor of the Department of Linguistics and Intercultural Education, University of Silesia, Poland

Lazar Jan, Dr hab., Associate Professor, Associate Professor of the Department of French Language, University of Opole, Poland

Затверджено Вченою радою

Міжрегіональної Академії управління персоналом 29 квітня 2026 року (протокол № 5)

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька.

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1173 від 11.04.2024 року. Ідентифікатор медіа: R30-03895.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039, iapm@iapm.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») зі спеціальностей В11 – Філологія (за спеціалізаціями); С7 – Журналістика відповідно до Наказу МОН України № 320 від 07 квітня 2022 року (додаток 2)

Видання індексується Google Scholar

DOI: 10.32689/maup.philol

Наукові праці МАУП. Філологія. 2026. Вип. 1(19). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2026. 202 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку філології. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток філологічної науки в Україні.

© Оформлення «Видавничий дім «Гельветика», 2026

Semenist, Ivan V., Doctor of Philology, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs and Strategic Development, Kyiv National University of Construction and Architecture (editor-in-chief)

Akimova, Alina O., PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, Interregional Academy of Personnel Management

Bakhov, Ivan S., Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Foreign Philology and Translation, Interregional Academy of Personnel Management

Gnezdilova, Yaroslava V., Doctor of Philology, Professor, Academic Secretary of the University, Kyiv National Linguistic University

Kurbanova, Olha S., PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, Interregional Academy of Personnel Management

Lazer-Pankiv, Olesia V., PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of General Linguistics, Classical Philology and Neohellenistic Studies, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Levko, Oleksandr V., PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of General Linguistics, Classical Philology and Neohellenistic Studies, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Moyseyenko, Iryna P., PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Germanic Philology, Kyiv National Linguistic University

Tatsenko, Nataliia V., Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Department of Foreign Languages and Linguodidactics, Sumy State University

Kholod, Oleksandr M., Doctor of Philology, Professor, Professor at the Department of Department of Political Science and Journalism, Interregional Academy of Personnel Management

Abjalova Manzura, DSc, Professor, Associate Professor at the Department of Theoretical and Applied Linguistics, Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoia, Uzbekistan

Kyuchuk Huseyin, Doctor of Education, Professor, Professor at the Department of Linguistics and Intercultural Education, University of Silesia, Poland

Lazar Jan, Dr hab., Associate Professor, Associate Professor at the Department of French Language, University of Opole, Poland

Approved by the Academic Council of Interregional Academy of Personnel Management

(minutes No. 5 as 29.04.2026)

Languages: Ukrainian, English, Polish, German, French

Registration of print media entity: Decision of the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine: Decision No. 1173 as of 11.04.2024.

Media ID: R30-03895.

Print media entity – Private Joint-Stock Company «Higher education institution

«Interregional Academy of Personnel Management»

(03039, Kyiv, Frometivska str., 2, iapm@iapm.edu.ua, tel. (044) 490-95-00).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 7, 2022, № 320 (annex 2), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (the “B” category). Subject Area: Philology (with specializations); C7 – Journalism

The journal is indexed by Google Scholar DOI: 10.32689/maup.philol

Scientific works of IAPM. Philology. 2026. Issue 1(19). Kyiv : Interregional Academy of Personnel Management. 2026. 202 pp.

It is published the articles by scientists dealing with the topical issues of philology development.

The journal is intended for academic and research staff, students, and all those interested in the development of philological science in Ukraine.

ЗМІСТ

Ірина БАБІЙ АКТУАЛІЗАЦІЯ ІМЕННИКОВОЇ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ НОМІНАЦІЇ У ПРОЗІ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА: СЕМАНТИКО-ДЕРИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	8
Оксана БАЛЮН, Катерина РЕУЦЬКА МЕХАНІЗМИ КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЗАСОБАМИ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	14
Сергій БАРНА, Олеся МЕДИНСЬКА ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТЕНТ ОНЛАЙН-МЕДІА «РУБРИКА»: ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНИЙ ВИМІР.....	22
Алла БИЧОК МЕТОДИЧНА ТА ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧА ЗНАЧИМІСТЬ СПЕЦИФІКИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ.....	33
Ельвіра БОНДАРЕНКО МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	39
Каріна БОРТУН ЛІНГВОПРАГМАТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ: МАНІПУЛЯТИВНІ СТРАТЕГІЇ КОНСТРУЮВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ.....	46
Юлія ДЕМ'ЯНЧУК КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВОЄННОЇ СЕМАНТИКИ В ТЕРМІНОСИСТЕМІ КРИЗОВОЇ МЕДИЦИНИ.....	51
Олег ДЖОЛОС СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ: НАСТАНОВИ ЮНЕСКО.....	75
Оксана ІВАНЧЕНКО ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОЇ РЕКЛАМНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	80
Інна КІВЕНКО, Людмила ОКУЛОВА РОЛЬ АРТИКУЛЯЦІЇ У ФОРМУВАННІ ОБРАЗУ ПЕРСОНАЖА	86
Тетяна КОВАЛЬОВА ФІТОНІМИ З ЕТНОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ ЗНАЧЕННЯ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ.....	94
Світлана ЛИТВИНСЬКА, Тетяна ЯРОШОВЕЦЬ, Світлана КАНДЮК-ЛЕБІДЬ МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА В УМОВАХ ДЕРУСИФІКАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	100
Вікторія МАРКОВА, Олександр СУХОВІЙ УКРАЇНСЬКІ ІНТЕРНЕТ-МЕДІА ПРО КУЛЬТУРУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	106
Олексій ОСКИРКО НОМІНАЦІЯ ПРИПРАВ І СПЕЦІЙ У СХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ.....	112

Марія ПАВЛЮХ ПОЛЬСЬКІ ЖІНОЧІ ЧАСОПИСИ ГАЛИЧИНИ, АДРЕСОВАНІ «СЕЛЯНКАМ» І «ПРЕСА ДЛЯ СІЛЬСЬКИХ ГОСПОДИНЬ» (1899–1939): УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТИПОЛОГІЧНИХ ГРУП	119
Денис ПЕРЕВИШКО СПОСОБИ ТА МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНОМОВНОГО Й АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО СЛЕНГУ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЮ МОВОЮ.....	125
Наталія ПОПЛАВСЬКА, Юлія НАГОРНА ТЕЛЕНОВИНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ МЕДІАРЕАЛЬНОСТІ.....	131
Галина СИНОРУБ, Анжеліка БОНДАРЧУК ОСВІТНЯ ПРОБЛЕМАТИКА В ОНЛАЙН-ВИДАННІ «РАІ» У ПЕРІОД НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	141
Юлія ТОМЧАКОВСЬКА, Лідія ШВЕЛІДЗЕ, Тетяна СТАШУК ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ “PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	147
Олександр ТОМЧАКОВСЬКИЙ СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІКОДОВИХ ТЕКСТІВ У ЦИФРОВОМУ ДИСКУРСІ.....	153
Тетяна ТРАЧУК РЕДАКЦІЙНІ ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКИХ ОНЛАЙН-МЕДІА: ЗМІСТ І ВІДПОВІДНІСТЬ СУЧАСНИМ ВИКЛИКАМ.....	158
Андрій ТРОНЬ, Христина КАЩУК МЕТАФОРИЧНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ КОНЦЕПТУ DEFEAT У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ СВІТОВИХ ЛІДЕРІВ СТОСОВНО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ).....	168
Іван УРМАНЕЦЬ, Олеся МЕДИНСЬКА НАРАТИВНІ МОДЕЛІ ТА МУЛЬТИМЕДІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ІСТОРІЙ ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ В ОНЛАЙН-МЕДІА.....	173
Ганна ХОЛОД СПЕЦИФІКА КОНТЕНТУ Й ОФОРМЛЕННЯ МІНІЖУРНАЛУ «ВАВІЛОНЧИК» («ВАВІЛОНЧИК»).....	179
Іван ЦИПЕРДЮК ПРОЄКТ «ФІЛЬТРАЦІЯ» УКРАЇНСЬКОЇ РЕДАКЦІЇ РАДІО «СВОБОДА»: ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ РОСІЙСЬКИХ ОКУПАНТІВ.....	185
Наталія ШУЛЬСЬКА, Ліана НАУМЕНКО, Олена КАЛИТА ТИПОВІ АНОРМАТИВИ ПУБЛІЧНОЇ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ В ЦИФРОВОМУ СВІТІ.....	190
Natalia PONOMARENKO, Maryna SADIVNYCHA, Veronika KULHOVA EDITING TRAUMATICALLY SENSITIVE MEDIA TEXTS: THE ASPECT OF MEDIA TRAUMA LITERACY.....	196

УДК 81'373.43=161.2

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2026.1.1>

Ірина БАБІЙ

кандидат філологічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,

iryua.babiy@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1568-7920

АКТУАЛІЗАЦІЯ ІМЕННИКОВОЇ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ НОМІНАЦІЇ У ПРОЗІ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА: СЕМАНТИКО-ДЕРИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена розгляду ідіостилю сучасного українського письменника Валерія Шевчука. Предмет аналізу – іменникові авторські лексичні новотвори, виявлені в романі «Срібне молоко». Зважаючи на те, що поки що в сучасній лінгвостилістиці не здійснено комплексного лінгвістичного аналізу ідіостилю, індивідуально-авторської мовотворчості Валерія Шевчука, наше дослідження є актуальним.

Мета статті полягала у здійсненні лінгвістичного аналізу іменникової індивідуально-авторської номінації у прозі Валерія Шевчука, описі семантичної та дериваційної структури іменникових авторських неологізмів, розгляді їх функціонування в романі «Срібне молоко». У роботі використано такі методи: метод контекстного аналізу для з'ясування семантики іменникових авторських неологізмів, описовий – для представлення різних їх тематичних груп, словотвірний – для з'ясування творення іменникових неолексем, метод лінгвостилістичного спостереження – для встановлення особливостей уживання авторських неологізмів у художньому дискурсі.

У результаті здійсненого аналізу в романі «Срібне молоко» виявлено іменникові, прикметникові, дієслівні і прислівникові авторські інновації. Встановлено, що домінантами індивідуально-авторської номінації письменника виступають іменникові авторські лексичні новотвори. Виділено декілька їх лексико-семантичних груп: назви осіб, абстрактні назви, конкретні назви. У результаті зіставлень з'ясовано, що в романі «Срібне молоко» найбільш чисельними є індивідуально-авторські номінації осіб та іменники з абстрактним значенням.

Здійснений аналіз дериваційної структури авторських іменникових інновацій, їх творення дозволяє констатувати, що більшість виявлених у творі неолексем утворено суфіксальним способом, осново- та словоскладанням. Встановлено, що в романі «Срібне молоко» іменникові авторські лексичні новотвори демонструють потужні виражальні можливості; виявлено оцінно-експресивне забарвлення авторських іменникових інновацій.

Ключові слова: ідіостиль, неологізм, авторський неологізм, неолексема, новотвір, авторські інновації, складне слово, спосіб творення.

Iryna Babii. ACTUALIZATION OF NOUN INDIVIDUAL-AUTHORIAL NOMINATION IN THE PROSE OF VALERY SHEVCHUK: SEMANTIC-DERIVATIVE ASPECT

The article is devoted to the consideration of the idiosyle of the modern Ukrainian writer Valery Shevchuk. The subject of the analysis is the nominal author's lexical neologisms found in the novel "Silver Milk". Considering that so far in modern linguostylistics a comprehensive linguistic analysis of the idiosyle, the individual-author's language creativity of Valery Shevchuk has not been carried out, our research is relevant.

The purpose of the article was to carry out a linguistic analysis of the nominal individual-author's nomination in the prose of Valery Shevchuk, to describe the semantic and derivational structure of the nominal author's neologisms, to consider their functioning in the novel "Silver Milk". The following methods were used in the work: the method of contextual analysis to clarify the semantics of noun authorial neologisms, the descriptive method to present their various thematic groups, the word-formation method to clarify the creation of noun neolexemes, the method of linguistic stylistic observation to establish the features of the use of authorial neologisms in artistic discourse.

As a result of the analysis, noun, adjective, verb and adverbial authorial innovations were identified in the novel "Silver Milk". It was established that the dominants of the writer's individual-authorial nomination are noun authorial lexical innovations. Several of their lexical and semantic groups were identified: names of persons, abstract names, specific names. As a result of the comparisons, it was found that in the novel "Silver Milk" the most numerous are individual-authorial nominations of persons and nouns with abstract meaning.

The analysis of the derivational structure of the author's noun innovations and their creation allows us to state that the majority of the neolexemes found in the work are formed by suffixal method, stem- and word-formation.

It has been established that in the novel "Silver Milk" the author's noun lexical neologisms demonstrate powerful expressive capabilities; the evaluative and expressive coloring of the author's noun innovations has been revealed.

Key words: idiosyle, neologism, author's neologism, neolexem, neologism, author's innovations, compound word, method of creation.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя в сучасній лінгвостилістиці помітно зріс дослідницький інтерес до вивчення ідіостилю письменників. Особливу увагу науковців зосереджено на дослідженні індивідуального словотворення митців та функціонування авторських неологізмів у художньому тексті. Мова загалом змінюється під впливом різних зовнішніх і внутрішніх чинників, насамперед «реагуючи на всі зрушення у суспільстві та у свідомості її носіїв» [13, с. 409]. «Кожен письменник намагається створити свій власний авторський світ, вивчивши мовні закони творення й опанувавши основними тенденціями мовотворчості, добре оволодівши семантико-естетичним потенціалом мови, відштовхуючись від традицій художнього письма» [2, с. 143]. Предмет нашого аналізу – індивідуально-авторські лексичні новотвори сучасного українського письменника-шістдесятника Валерія Шевчука. Як зазначає Л. Тарнашинська, «одним з найпомітніших репрезентантів того феноменального явища, що ми його звемо шістдесятництвом, є Валерій Шевчук – чи не найпродуктивніший та найоригінальніший український письменник» [9, с. 146]. Матеріалом для нашого дослідження послужить роман «Срібне молоко», у якому у формі барокової трагікомедії розповідається про подорожі мандрованого дяка-учителя Григорія Комарницького, автора відомої пісні про комара та муху. Події відбуваються у XVII столітті. У романі динамічно переплітаються різні життєві обставини, реальне і фантастичне, містика та народний гумор. Твір відзначається лексичним багатством і цікавою тропеїстикою. Оскільки в сучасній лінгвістиці поки що відсутній ґрунтовний аналіз ідіостилю письменника, індивідуального словотворення митця, наше дослідження є *актуальним*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню неологічної лексики присвячено чимало праць в українському мовознавстві, оскільки лінгвістична галузь неологія сьогодні активно розвивається. Дослідженню неологізмів присвячені праці Н. Клименко, Є. Карпіловської, Н. Сологуб, С. Єрмоленко, С. Бирик, Л. Кислюк, Г. Вокальчук, Ж. Колоїз, А. Нелюби, О. Стишова, Л. Ставицької, С. Богдан, І. Бабій, Н. Адах та ін.

Становлення неології як галузі, аналіз природи неологічної лексики, індивідуально-авторської номінації представлено у монографіях: Г. Вокальчук «Словотворчість українських поетів XX сто-

ліття» (2008 р.) [3]; Л. Струганець «Динаміка лексичних норм української літературної мови XX століття» (2002 р.) [8]; Є. Карпіловської, Л. Кислюк, Н. Клименко «Система та структура української мови у функціонально-стильовому вимірі» (2024 р.) [4]; Ж. Колоїз «Українська оказіональна деривація» (2007 р.) [5]; Н. Сологуб «Мовний світ Олеса Гончара» (1991 р.) [6]; Н. Адах «Авторські лексичні новотвори Василя Барки (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти)» (2007 р.) [1] та ін. Дослідженню явища неосемантизації в українській мові присвячено монографію Ю. Цигвинцевої «Неосемантизація в сучасній українській мові: чинники активізації внутрішніх ресурсів номінації» (2024 р.) [10]. Аналіз неологізмів у ЗМІ відображено в монографії О. Стишова «Українська лексика кінця XX століття» (на матеріалі мови засобів масової інформації)» (2005 р.) [7].

Мета статті – здійснити лінгвістичний аналіз іменникової індивідуально-авторської номінації у прозі Валерія Шевчука, описати семантичну і дериваційну структуру іменникових авторських неологізмів, розглянути особливості їх функціонування в романі «Срібне молоко». Для реалізації зазначеної мети необхідно розв'язати такі *завдання*: виявити іменникові авторські неологізми в романі «Срібне молоко»; укласти картотку, звіривши їх наявність у лексикографічних джерелах української мови; описати семантику та творення виявлених іменникових авторських новотворів; простежити роль авторських неолексем у художньому дискурсі письменника.

У роботі використано такі *методи*: метод контекстного аналізу для з'ясування семантики виявлених у романі «Срібне молоко» іменникових авторських неологізмів, описовий – для представлення різних тематичних груп лексичних новотворів, словотвірний – для з'ясування творення іменникових неолексем, метод лінгвостилістичного спостереження – для встановлення особливостей уживання авторських неологізмів у художньому дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Неологічний словник прози Валерія Шевчука складають іменникові, прикметникові, дієслівні і прислівникові лексичні новотвори; серед них найбільше зафіксовано іменникових авторських інновацій. У романі «Срібне молоко» найчисельнішу групу складають неологізми на позначення осіб та їх характеристики. Такі авторські інновації, зокрема, характеризують рід занять людини: *дякоу-*

читель, наговорниця, повійник, напівучасник, підказько («...бо обоє, і пономар і дяк, люди церковні, хоч дяк і не зовсім, як вільний **дякоучитель**» [12, с. 61]; «...бо та була тільки злостивою тінню, а він учасником, хоча, може, й **напівучасником**» [12, с. 122]); риси характеру, вдачу: жонолюбєць, противенець, невшетечник («...і ставив одне супроти одного непримиренних, але поселених в одному тілі **противенців**» [12, с. 166]).

У результаті наших спостережень встановлено, що авторські неологізми часто виконують оцінну роль, характеризують людину з позитивного чи негативного боку. Вони виражають авторську оцінку, наприклад: *окаянниха, нечупайлиха, фіндюрка, нецнота* та ін. З осудом автор характеризує Явдоху як жінку легкої поведінки, називаючи її *хльоркою, фіндюркою, нецнотою*: «...хіба самі тільки ганебні слова щодо Явдохи, що вона, мовляв, звісна на все село **нецнота**, і що злягалася із вигнаним із села дяком ...» [12, с. 81]; «– А тому, що вона й справді хвойда, **хльорка, фіндюрка та повійниця**. – Чи ж ловив її на спросному ділі?» [12, с. 72].

Зазначимо, що в романі чимало авторських номінацій осіб містять негативну оцінність («...пан дяк відбувся жартом, сказавши, що ніяка **нетіпаха** такого потертого жупанця не вхопить...» [12, с. 67]; «...бо цей **приблудько**, постать якого ото смикається по-заячому поміж снігів, – шалапут безверхий і щастя з ним, моя люба Хвенно, ти ніколи б не зиськала» [12, с. 135]).

Для вираження негативної оцінності письменник послуговується суфіксами зі значенням збільшеності, згрублості -иськ(о), -их(а), наприклад, зневажливе ставлення героїні Гапки до своєї невістки передає лексема *невістисько* в реченні: «...як колись давно порушилося дитя, котре тепер уже стало дорослим чоловіком, але нечупайлом, а ще й привело в хату оте **дубнякувате невістисько**» [12, с. 118]. Із цим суфіксом ужито іменник *їжачисько* (від їжак) у порівняльній конструкції: «...а ти роз'їжачився, як **їжачисько**, розперезався, як баба, накинуся на мене...» [12, с. 45–46]; тут свавільна, нахабна поведінка чоловіка зіставляється із зовнішнім виглядом їжака. З аналогічним значенням у творі вжито лексеми із суфіксом -их(а) *окаянниха, нечупайлиха* в реченнях: «Та й баба ця вельми вже клята, сказав уголос йому другий пуголовок, і коли я ... тут чогось не вдю, ця **окаянниха** помчитья донести полковій полтавській старшині...» [12, с. 61]; «А то ходила, вибачте на слові, оця **нечупайлиха** зі своєю

дурною невісткою, які саме крали дякового жупанця...» [12, с. 69]. Такими неологізмами автор підсилює оцінно-виражальну характеристику персонажів.

З оцінно-експресивним значенням у творі вжито оказіоналізм *нетудисвіт* у реченні «Гостила я чоловіка..., а ти роз'їжачився, як їжачисько, розперезався, як баба, накинуся на мене, безневинну, з мокрим рядном, до ладу не розпитавиши, нікчемо ти, телепню, дурню і **нетудисвіте!**» [12, с. 45–46], де Явдоха розповідає пригоду, яка трапилася з нею. Оказіоналізм *нетудисвіт* утворено лексико-синтаксичним способом шляхом зрощення трьох компонентів-слів (*не туди світ*).

Особливістю мовостилі В. Шевчука є вживання індивідуально-авторських неолексем-назв осіб у вокативних реченнях, де ці неолексеми виступають у ролі звертань, наприклад: «– І ти, **нечупайло**, смієш мене скаженою бабою звати?» [12, с. 65]; «– Та замовкни ти, **пащекуха окаянна!** – гримнув піп» [12, с. 60].

У романі нерідко персонажів характеризують інші герої, дають оцінку їхнім характерам, способу життя. Так, промовистою є озвучена Гапкою характеристика героїв. Свою ненависть та злість вона висловила у прокльонах: «– А щоб тебе трасця біла й перебіла, доки доїдеш, і щоб розтрусила, а щоб вам, **скарєдникам і безчесникам, нецнотам** бісовим, віз поламався і щоб коняка ваша скривіла на очі й на ноги... – Хіба то люди? – скрикнула, не міняючи пози, Гапка. – То **нецноти**, не люди!» [12, с. 84–85].

У неологічному лексиконі В. Шевчука такі лексичні новотвори складають чисельну категорію, зазвичай вони підсилюють авторське бачення того чи іншого персонажа. Нерідко письменник уживає цілі ряди оцінних назв, як наприклад, в таких контекстах: «То це ти, шалапуте і мандрьохо, що ніде собі місця не загриєш, заволоко, блудяго, **страння болячко, подорожній повійнику, перекотиполе** – поважний муж? І ти, **нечупайло**, смієш мене скаженою бабою звати?» [12, с. 65]; «– А тому, що вона й справді хвойда, **хльорка, фіндюрка та повійниця**» [12, с. 72].

Зафіксовані в романі «Срібне молоко» авторські лексичні новотвори з оцінним значенням нерідко є композитного типу, як наприклад: *жид-здирник, недотепи-селяни* («Інколи приводив сюди і школярів-сиріт, і вони виставляли дійство з інтермедіями... інтермедії комічні: про козаків, шляхтичів,

попа-пняка, **жюда-здирика**, циганів, німців, москалів, **недотеп-селян**» [12, с. 128]). Оцінну характеристику містить неолексема **жюнолюбєць** в реченні «...загалом **Комарницький великим жюнолюбцем** не був, і, хоча й вабили його білі голови, але більше їх боявся, аніж прагнув змагати» [12, с. 127]. **Жюнолюбєць** ← той, хто любить жінок; герой же, навпаки, швидше остерігався, побоювався жінок, ніж любив.

Особливістю творчої манери письменника є вживання авторських лексичних новотворів композитного типу, в основі яких міститься порівняння, наприклад: **квітка-голова** («...бо сподівався, що після того видиво зникне, але **квітка-голова** не щезла, а вдруге розтулила чорного й малого ротика та й проснівала...» [12, с. 129]). Зафіксовано в романі низку індивідуально-авторських неолексем, побудованих на основі зіставлення людини і тварини: **лис-візниця**, **горобець-баба**, **блукач-комар**, **нападник-комар** («На те надто пряме слово **Ващуха** поставила брови **сторчма**, зиркнула **вражено** на **розтріпаного горобця-бабу** перед собою...» [12, с. 98]; «...між диму, що його пускав **лис-візниця** (захотілося закурити)» [12, с. 68]; «... він більше подобав на **сполоханого зайця**, ніж **нападника-комара**» [12, с. 127]). Найчастіше це зіставлення зовнішніх рис, рідше – внутрішніх якостей.

В індивідуально-авторському лексиконі Валерія Шевчука невелику групу становлять неологізми на позначення рис портрету, зовнішнього вигляду, хоча встановлено, що виявлені неолексеми з таким значенням зазвичай містять оцінно-експресивне навантаження, як наприклад, лексеми **голки-очі**, **руки-жаби**, **камінь-живіт**. Це чітко простежуємо в контекстах: «Але річ у тім, що в це село прийшов **знедавначки**, а ще був **непомірно утяжений отим каменем-животом**, адже міцно **повечеряв** не раз, а таки **двічі...**» [12, с. 52]; «...переконався: **сидить тут не просто, а простромлений десятками голлок-очей**, що **вистерігали** кожен його рух...» [12, с. 10].

Розглянувши дериваційну структуру засвідчених у романі «Срібне молоко» авторські лексичні новотвори, встановлено, що найчастіше вони утворені суфіксальним способом та складанням. Так, при творенні іменників **наговорниця**, **повійник**, **підказько**, **приблудько** продуктивними є суфікси -ник, -к(о); **підказько** ← підказувати, **приблудько** ← приплудитися. Значно більшу групу становлять складні назви: **голки-очі**, **горобець-баба**, **нападник-комар**, **дякоучитель** та ін. Як пра-

вило, вони утворені осново- та словоскладанням. Виявлено тільки один окаяналізм, утворений лексико-синтаксичним способом (**нетудисвіт**).

У царині індивідуально-авторської номінації поширеним є корпус іменникових неолексем з абстрактним значенням. У романі «Срібне молоко» зафіксовано декілька груп таких неолексем, а саме:

– назви емоцій, відчуттів, внутрішніх властивостей, психічних станів особи: **невиетечність**, **почварність**, **кебетливість**;

– назви мисленнєвих і мовленнєвих процесів: **вигадництво**, **орація-віри**, **знакитайни**, **словенята**;

– назви дій, процесів та їх результатів: **зльоти-скоки**, **киви-заманки**, **ковзи**, **шепти**, **накоти** (множ.), **розважок**, **вихлип**, **розігра**, **порубство**, **оганьблення**, **позир**, **заводіяцтво**, **прихлип**, **розігра**, **присьорб**, **дудання**, **посвар**.

Такі іменники найчастіше утворені за допомогою суфіксації та усичення. При творенні зазначених неолексем з абстрактним значенням продуктивними є суфікси -ість, -енн(я), -ств(о): **кебетливість** ← **кебетливий**. Зафіксовано в романі чисельну групу іменників-новотворів, утворених способом нульової суфіксації від дієслівних основ: **ковзи**, **шепти**, **прихлип**, **розігра**, **присьорб**, **посвар** (**ковзи** ∅ ← **ковзати**, **прихлип** ∅ ← **прихлипувати**).

Більшість із наведених абстрактних іменників-неологізмів у романі містять оцінно-експресивне забарвлення. Окаяналізм-комполит **зльоти-скоки** виступає компонентом трансформованої фрази **скакати в гречку**, що є поширеною в мові і має значення 'зраджувати дружині (чоловікові); мати нешлюбні зв'язки' (ФСМ, II) [11, с. 813]. У романі В. Шевчука трансформація фрази **скакати в гречку** відбулася в результаті заміни одного компонента ФО: замість дієслова **скакати** автор ужив іменниковий неологізм **зльоти-скоки** («І, **стоячи на ганку**, **облитий срібним молоком**, Григорій зрозумів, що всі його блукання **пташиними селами** і всі його **зльоти-скоки в гречку**, всі були **тільки стежками до цієї дороги**, на **початку якої зараз стоїть і яка вже підпливає...**» [12, с. 111]), надавши виразного оцінно-експресивного ефекту.

У романі «Срібне молоко» зафіксовано декілька авторських інновацій-назв природних явищ: **громець** (грім) («**Ніколи це в житті неправди не казала та й не скажу, а коли не так, то хай мене розіб'є на оцій от лаві святим **гримцем** Господь Бог!**» [12, с. 64]). Виявлено неба-

гато неолексем на позначення географічних об'єктів, елементів ландшафту, водойм: *простор-стен, пільма-вода* («І слова її стали раптом розумні, бо не курячим мозком були творені, а мозком оцього широкого **простору-стену**» [12, с. 103]; «... голос її ... солодково-лінивий, ніби та пільма, що її покривала, була теплою водою, і вона в тій **пільмі-воді**, ніжачись, купалася» [12, с. 79]).

Не чисельну групу також становлять індивідуально-авторські неологізми-назви предметів, наприклад: *шапка-оглавка, присмачка, перемет-перелаз* («... зі схожим на соломку волоссям, що вибивалося з-під **шапки-оглавки**, з очима небесної барви...» [12, с. 52]).

У прозі Валерія Шевчука авторські неологізми створюють метафоричні образи: *накоти світланку, невисловлені словенята*. Наведемо контексти із твору: «... там увіч збільшилося світла, а місячне ніби виблідло і витекло та й почало пригасати – надходили перші **накоти світланку**, саме ті, в час яких найбільше спадає в траву холодної роси...» [12, с. 116]; «... трохи знітилася **Ганка** і почала хаотично шукати в голові: чи не залишилися, забившись у паморок ах, якісь **невисловлені словенята**» [12, с. 58].

У своїй художній оповіді письменник більше уваги звертає на людину, на відтворення її внутрішнього світу. Як писала Л. Тарнашинська, Валерій Шевчук «творив елітарну літературу, вірячи, що прийде час

і на неї, що насамперед така проза – психологічно-людинознавча – може бути зрозумілою в світі, вивести українську літературу на світові обшири» [9, с. 150]. Письменникове зосередження на людині, її внутрішньому світі, психологічному стані простежуємо в царині індивідуально-авторської номінації В. Шевчука. Відповідно найчисельнішою в неологічному словнику письменника є група індивідуально-авторських неолексем саме назв осіб та група інновацій з абстрактним значенням на позначення психологічного стану персонажів; дій, процесів та їх результатів тощо.

Висновки. Творчість Валерія Шевчука є самобутньою та багатогранною у плані створення авторської мовної картини світу. «Письменник «вибудовував» свою творчість на двох підвалинах: національній традиції та набутках західноєвропейської модерної літератури» [9, с. 152]. Одним із засобів формування ідіостилію Валерія Шевчука є індивідуально-авторські неологізми, найчисельнішу групу серед них, як засвідчив здійснений аналіз, становлять іменникові новотвори. Особливістю ідіостилію письменника є активне вживання індивідуально-авторських оцінних номінацій осіб та неолексем з абстрактним значенням.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у здійсненні комплексного лінгвістичного аналізу індивідуально-авторської мовотворчості Валерія Шевчука, всебічного вивчення його творчої манери письма.

Література:

1. Адах Н. Авторські лексичні новотвори Василя Барки (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти). Рівне : Видавництво Олега Зеня, 2007. 135 с.
2. Бабій І.М. Семантико-естетична парадигма назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі художньої прози ХХ ст.) : монографія / за наук. ред. проф. Н.М. Сологуб. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2021. 238 с.
3. Вокальчук Г.М. Словотворчість українських поетів ХХ століття : монографія. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2008. 536 с.
4. Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П., Клименко Н.Ф. Система та структура української мови у функціонально-стильовому вимірі : монографія. Київ : Інститут української мови НАН України, 2024. 351 с. URL: https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/MONOGRAFIYA_strukturalisty.pdf
5. Колоїз Ж. Українська оказіональна деривація : монографія. Київ : Акцент, 2007. 160 с.
6. Сологуб Н.М. Мовний світ Олесея Гончара. Київ : Наукова думка, 1991. 138 с.
7. Стишов О. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). 2-ге вид., переробл. Київ : Пугач, 2005. 387 с.
8. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль : Астон, 2002. 352 с.
9. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління: (історико-літературний та поетикальний аспекти). Київ : Смолоскип, 2010. 632 с.
10. Цигвінцева Ю. Неосемантизація в сучасній українській мові: чинники активізації внутрішніх ресурсів номінації : монографія. Вінниця : НІЛАН-ЛТД, 2024. 384 с.

11. Фразеологічний словник української мови / Уклад.: В.М. Білоноженкота ін. Кн. 2. Київ : Наукова думка, 1993. 984 с.
12. Шевчук В. Срібне молоко. Роман. Львів : Кальварія; Київ : Книжник, 2002. 192 с.
13. Struhanets L. Development of the Ukrainian language word stock of the 20th – beginning of the 21st centuries. Annals of the University of Craiova. Series Philology. Linguistics. 2017. ANUL XXXIX. Nr. 1–2. S. 409–414.

Дата першого надходження статті до видання: 25.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026